

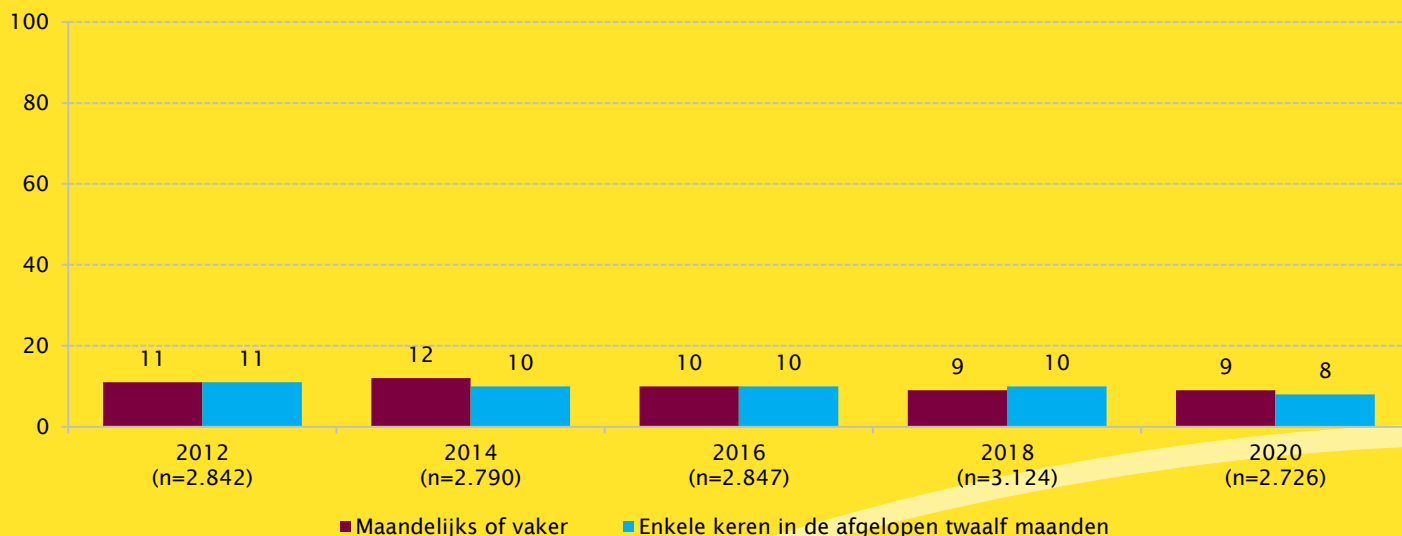
Vrijwilligerswerk in de sport 2012-2020

Kernindicator sport en bewegen

Factsheet 2022/17

Rob van de Ven, Marieke Reitsma & Janine van Kalmthout

Figuur 1. Percentage van de bevolking (12 jaar en ouder) dat actief is als vrijwilliger in de sport, 2012-2020

Bron: CBS Vrijtijdsomnibus (VTO), 2020 (Mulier Instituut/CBS), 2012-2018 (SCP/CBS).

Inleiding: kernindicatoren sport en bewegen

De kernindicatoren sport en bewegen bestaan sinds 2012 om de stand van zaken in de sport over de tijd te kunnen volgen. De kernindicator 'vrijwilligerswerk in de sport' volgt de mate waarin de Nederlandse bevolking (vanaf 12 jaar) maandelijks of vaker vrijwilligerswerk in de sport doet. In dit factsheet wordt de ontwikkeling op deze indicator gepresenteerd, samen met aanvullende informatie over het doen van vrijwilligerswerk in de sport.

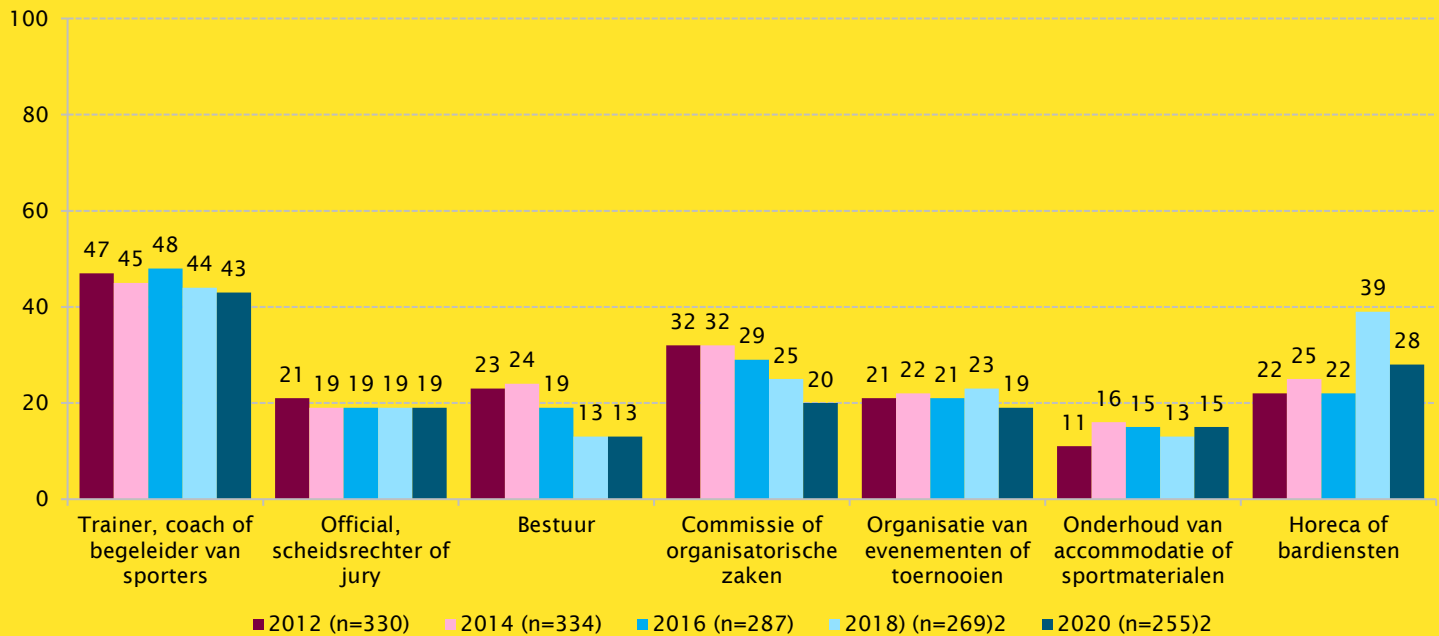
Onderzoek in coronatijd

De indicator wordt tweejaarlijks bepaald op basis van de Vrijtijdsomnibus (VTO) van het CBS, een enquête onder de bevolking van 6 jaar en ouder. Vanwege de coronacrisis is het veldwerk voor 2020 (eind 2020 en begin 2021) anders verlopen en zijn minder face-to-face-interviews afgenomen. Onbekend is of dit de vergelijkbaarheid met eerdere metingen heeft beïnvloed. Een groot deel van de coronaperiode waren sportverenigingen en sportkantines in Nederland (deels) gesloten voor de breedtesport. Door de beperkende maatregelen maakten veel clubs zich zorgen over de toekomst, liepen ze inkomsten mis en hadden ze hun handen vol aan het naleven van protocollen (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2020). Eind 2021 bleek dat bij vier op de tien clubs het ledenaantal (sterk) was gedaald en dat bij een kwart het vrijwilligersbestand (sterk) was gekrompen (Hoeijmakers & Van Kalmthout, 2021).

Kernindicator blijft nagenoeg gelijk

In 2020 was 9 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder maandelijks of vaker actief als vrijwilliger in de sport (figuur 1). Nog eens 8 procent was wel vrijwilliger, maar minder vaak dan eens in de maand. Mannen zijn relatief vaker actief als vrijwilliger dan vrouwen (resp. 11% en 7% maandelijks of vaker in 2020). Van de mensen die lid zijn van een sportvereniging deed in 2020 ruim een vijfde maandelijks of vaker vrijwilligerswerk (22%). Onder niet-leden was dat 5 procent. Het merendeel van de vrijwilligers (62%) besteedde tussen de één en tien uur per maand aan de vrijwilligerstaken. 28 procent besteedde er meer dan tien uur per maand aan.

De kernindicator (maandelijks of vaker vrijwilligerswerk) is redelijk stabiel. Sinds 2012 is een lichte daling waar te nemen (van 11% naar 9%). Het onveranderde cijfer in 2020 is enigszins opvallend, omdat er door de beperkende coronamaatregelen in 2020 minder sportmomenten op verenigingen waren, en dus wellicht minder vrijwilligerstaken om te doen. De sportkantines waren grotendeels gesloten en evenementen vonden niet plaats. Anderzijds waren er doorlopende, of misschien zelfs intensievere, taken voor clubs vanwege de extra maatregelen. Het lijkt erop dat mensen niet zijn afgestapt van hun lopende vrijwilligerswerk. Wel is het incidentele vrijwilligerswerk in 2020 (8%) lager dan in 2018 en eerder (10%), wat te maken kan hebben met de afwezigheid van evenementen in coronatijd.

Figuur 2. Type vrijwilligerstaken, uitgevoerd door mensen die (minimaal 1x per jaar) vrijwilligerswerk doen in de sport (in procenten)

Bron: CBS Vrijtijdsomnibus (VTO), 2020 (Mulier Instituut/CBS), 2012-2018 (SCP/CBS).

Verschuiving in vrijwilligersactiviteiten

De omstandigheden in coronatijd hebben mogelijk bijgedragen aan een verschuiving in het type vrijwilligersactiviteiten. Het aandeel taken rond horeca/bar en commissie-/organisatorische taken is in 2020 lager dan in 2018 (figuur 2), al was het cijfer voor horeca en bardiensten in 2018 opvallend hoog vergeleken met voorgaande meetjaren. Taken als trainer/coach, arbitrage en bestuurswerk lijken gewoon te zijn doorgelopen.

Drie op de tien heeft voordeel uit cursus of baan

Vrijwel alle vrijwilligers (93%) gaven in 2018 aan over genoeg kennis te beschikken om de eigen vrijwilligerstaak uit te voeren (niet in figuur; alleen gevraagd in 2018). Ruim een kwart (28% in 2020) van de vrijwilligers heeft een cursus of opleiding gevolgd waar diegene voordeel van heeft bij het uitvoeren van de vrijwillige taken. Dit gaat het vaakst om een opleiding vanuit de sportbond (56%) of een cursus/instructie vanuit de vereniging (31%). Daarnaast geef 30 procent van de vrijwilligers (alleen gevraagd in 2018) aan voordeel te hebben van kennis vanuit betaald werk bij het uitvoeren van vrijwilligerstaken. Voordeel uit betaald werk is relatief vaak te zien bij vrijwilligers met een bestuurs- of commissietaak (46% en 44%) en minder vaak bij horeca- of bartaken (22%).

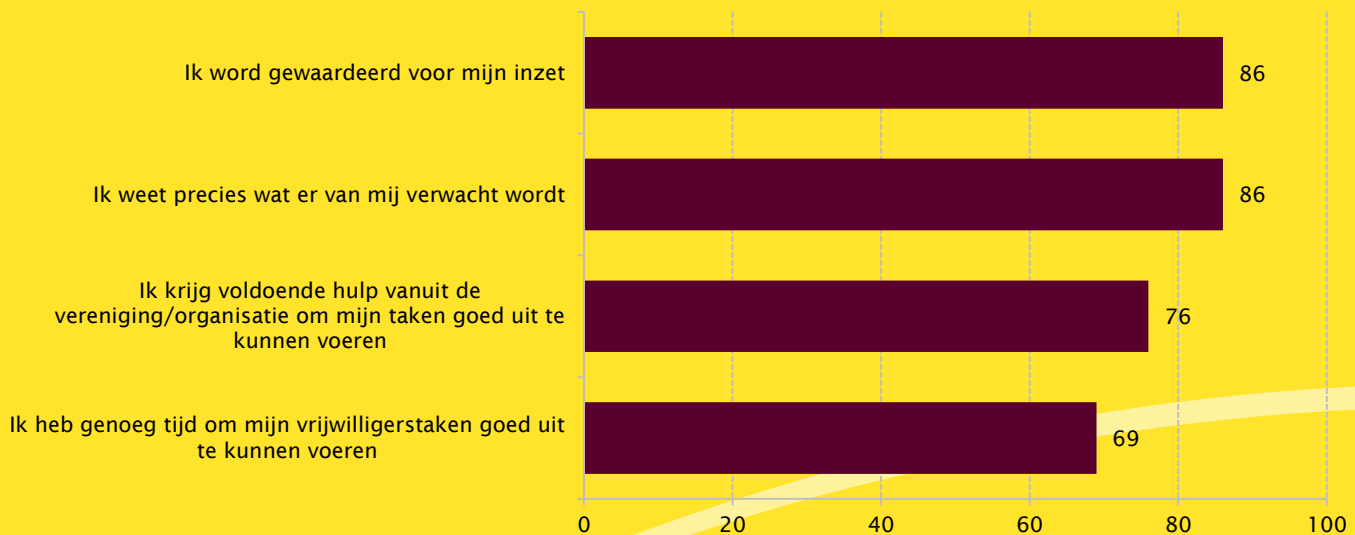
Ouderen vaker veel uren per maand actief, scholieren en studenten vaker actief als trainer/coach

Verschillende leeftijdsgroepen vullen vrijwilligerswerk anders in. In 2020 deed de groep 35- t/m 54-jarigen het vaakst maandelijks vrijwilligerswerk (11%) en de groep 65+'ers het minst vaak (7%). De 65+'ers die vrijwilligerswerk doen, waren gemiddeld wel veel uren actief (48% meer dan tien uur per maand) vergeleken met vrijwilligers jonger dan 65 jaar. Trainerstaken worden relatief het vaakst uitgevoerd door scholieren en studenten (49% van hen doet dit type vrijwilligerswerk). Van de groep 65+'ers doet 29 procent trainerstaken; het grootste deel voert overige taken uit (75%).

Mensen met beperking even vaak actief als vrijwilliger als mensen zonder beperking

Het clublidmaatschap blijft onder mensen met een lichamelijke beperking (15%), chronische aandoening (22%) of beide (13%) sterk achter bij mensen zonder aandoening of beperking (32%; RIVM, 2020), maar dit wordt niet weerspiegeld in deelname aan vrijwilligerswerk. In 2020 waren mensen met een chronische aandoening (8%), een lichamelijke beperking (8%) of beide (7%) slechts iets minder vaak actief als vrijwilliger in de sport dan mensen zonder aandoening of beperking (9%).

Figuur 3. Stellingen over vrijwilligerswerk, mening van vrijwilligers in 2018 (percentage (zeer) mee eens, n=563)

Bron: CBS Vrijtijdsomnibus (VTO), 2018 (SCP/CBS).

Daarnaast blijkt uit het bevolkingsonderzoek dat mensen met een middelhoge of hogere voltooide opleiding vaker actief waren als vrijwilliger (11% en 10%) dan mensen met een lagere opleiding (5%). Mensen zonder migratieachtergrond (10%) waren vaker vrijwilliger dan mensen met een (westerse of niet-westerse) migratieachtergrond (6%). Deze verschillen blijven ongeveer gelijk in de periode 2012-2020.

Vrijwilligers hebben niet altijd voldoende tijd, maar zijn positief over de waardering van hun inzet

De meeste vrijwilligers gaven aan zich goed gewaardeerd te voelen voor hun inzet en te weten wat er van hen verwacht wordt (86%, figuur 3, alleen gevraagd in 2018). Over de hulp die vanuit de vereniging wordt geboden bij het uitvoeren van de taken is drie kwart tevreden. Bijna een derde van de vrijwilligers (31%) geeft aan dat voldoende tijd een knelpunt is.

Tot slot

De kernindicator 'maandelijks vrijwilligerswerk' blijft redelijk stabiel: tussen 2012 en 2020 is een lichte daling van 2 procentpunt zichtbaar. De stabiliteit in 2020 is opvallend, gezien de maatregelen en zorgen in coronatijd. Eind 2021 gaf een kwart van de sportverenigingen aan dat het vrijwilligersbestand is gekrompen. In dit licht zijn de toekomstige resultaten van de meting in 2022 interessant.

Verantwoording: Vrijtijdsomnibus (VTO) CBS

De VTO is een enquête onder 3.000 inwoners van Nederland van 6 jaar en ouder. De respondenten worden willekeurig geselecteerd uit de bevolkingsregisters van de Nederlandse gemeenten. In het onderzoek wordt gevraagd naar de vrijetijdsbesteding aan sport en cultuur door de Nederlandse bevolking. Het digitale veldwerk (online vragenlijst) vond plaats in november-december 2020 en het fysieke veldwerk (face-to-face-interviews) in april 2021. Er zijn minder face-to-face-interviews afgenomen dan in eerdere jaren: ongeveer vier vijfde van de respons is via internet verkregen. Het is onbekend of deze aanpassingen de representativiteit en vergelijkbaarheid met eerdere metingen hebben beïnvloed. Zie voor meer informatie over de kernindicatoren sport en bewegen en de Vrijtijdsomnibus de website www.sportenbewegenincijfers.nl van het RIVM.

Referenties

- Hoeijmakers, R., & Van Kalmthout, J. (2020). [Gevolgen coronacrisis voor sportverenigingen. Stand van zaken najaar 2020](#). Mulier Instituut.
- Hoeijmakers, R., & Van Kalmthout, J. (2021). Sportverenigingen. In I. Pulles, P. Van Eldert, & H. Van der Poel (Reds.) (2021). [Monitor Sport en corona IV. De gevolgen van coronamaatregelen voor de sportsector](#) (pp. 22-36). Mulier Instituut.
- RIVM (2020). [Clublidmaatschap](#). Sport en bewegen in cijfers.